

ION PILLAT ȘI DOROHOIUL

Prof. Gh. AMARANDEI

Creator de autentice valori spirituale, îndrăgitul poet I. Pillat a desfășurat – în cadrul fostului județ Dorohoi – o susținută activitate politică și administrativă, ca parlamentar, președinte al Organizației Partidului Național Liberal și al Consiliului Județean, funcții îndeplinite exemplar în perioada interbelică.

Înrudit cu familia I. C. Brătianu, foarte apreciat în rândul politicienilor și oamenilor de cultură din București, talentatul poet – în funcțiile încredințate – a sprijinit cu pasiune și dăruire autoritățile locale, concetățenii săi, în rezolvarea tuturor problemelor ce le ridica acest ținut subdezvoltat și izolat al Moldovei de Nord, de care era strâns legat prin părinții săi ce locuiau la Miorcani.

Ca deputat de Dorohoi în Parlamentul României timp de 16 ani (1922-1938), a stăruit ca organele administrației locale să manifeste corectitudine, mai multă înțelegere pentru doleanțele populației și să respecte cu strictețe drepturile și libertățile cetățenești prevăzute în Constituția țării. Cu o conduită ireproșabilă, a luat măsuri ferme împotriva elementelor corupte.

Din documentele vremii rezultă că, de la începutul vieții de parlamentar, și-a concentrat atenția asupra greutăților din agricultură, învățământ, cultură și alte sectoare deficitare. Astfel, a cerut în Parlament crearea de bănci care să acorde împrumuturi avantajoase sătenilor, strict necesare pentru refacerea gospodăriilor ruinate în timpul războiului, cultivarea rațională a ogoarelor și cumpărarea de loturi pe veci din moșiile scoase la vânzare. Tot în sprijinul populației din mediul rural, a declanșat o muncă fără răgaz pentru măsurătoarea și lotizarea definitivă a țărinelor și vetrelor de sat, acțiune încheiată cu punerea în posesie a fiecărui țăran cu lotul obținut în urma reformei agrare din 1921. De asemenea, a sprijinit înființarea izlazurilor comunale în localitățile Bălinești, Mitoc, Drăgușeni, Cristești, Zamostea, precum și cumpărarea pădurilor din comunele Văculești și Zamostea de către săteni.

În scopul stimulării activităților din agricultură, a inițiat organizarea de expoziții zootehnice, agricole și de industrie casnică, care erau foarte apreciate de vizitatori. La inaugurarea expozițiilor din 17 octombrie 1924, I. Pillat l-a invitat la Dorohoi pe ministrul Agriculturii și Domeniilor, Alexandru Constantinescu, ce a fost foarte impresionat de cele văzute aici.

La 7 mai 1925, I. Pillat a fost ales președinte activ al Organizației județene Dorohoi a P.N.L., înlocuindu-l pe Gh. Gh. Burghel, care a devenit președinte de onoare.

Grație intervențiilor făcute la organele centrale, a obținut sume însemnate – din excedentele bugetare ale diferitelor ministere – pentru satisfacerea nevoilor de ordin cultural, edilitar și social. O atenție deosebită a acordat-o școlilor, ce erau considerate „adevărate focare de cultură și lumină”. De aceea, a susținut transformarea gimnaziului în liceu, înființarea unei școli normale de fete, a unui

seminar teologic, precum și a unor școli profesionale. Impunătoarele localuri pentru Liceul de Fete „Regina Maria”, Școala Normală de Fete „Dr. C. Angelescu”, Seminarul „Pimen Mitropolitul” și Școala Normală de Băieți „Alex. Vlahuță” s-au realizat la insistențele sale către Ministerul Instrucțiunii Publice, condus de dr. C. Angelescu. ce a vizitat Dorohoiul de mai multe ori.

Invitarea periodică a miniștrilor pentru a cunoaște realitățile la fața locului a constituit o practică permanentă în activitatea lui I. Pillat, așa cum rezultă dintr-o cuvântare ținută în 1925, în care aprecia: „Înainte de război, Dorohoiul era uitat de Dumnezeu și de oameni. Miniștrii nu prea îl vizitau. După război, Dorohoiul și-a reluat vechea splendoare, fiind vizitat rând pe rând de domnii miniștri dr. C. Angelescu, Alexandru Constantinescu, Alexandru Lapedatu, George Mărzescu și acum ne onorează cu vizita strălucitului reprezentant al Ardealului, d-l general Traian Moșoiu, ministrul Lucrărilor Publice.”¹

Pe plan cultural, a încurajat înființarea de ziare, reviste, societăți culturale-științifice, artistice și sportive; a stimulat creația literară locală și pe principalii și animatori; a invitat să conferențieze la Ateneul Român de aici personalități ca: Gh. Munteanu-Murgoci, Gala Galaction, I. G. Savin, I. Nedelcu, Cezar Papacostea, Lecca Moraru ș.a.; a sprijinit ideea ca numele lui George Enescu să fie atribuit unei străzi importante din oraș, iar marele artist să fie declarat Cetățean de Onoare al Dorohoiului etc.

I. Pillat s-a afirmat și ca președinte al Consiliului Județean Dorohoi, în perioada 1934-1938. În ședința de constituire a acestui organism, din 20 septembrie 1934, Napoleon Popovici, consilier, sublinia: „Să ne bucurăm de cinstea că avem în mijlocul nostru pe domnul vicepreședinte al Camerei Deputaților, pe preanonratul nostru președinte, d-l I. Pillat. Să-mi dați voie ca, în numele dv., să-i mulțumim din suflet pentru dragostea cu care ne vine în ajutor la fiecare pas, sprijinindu-ne toată activitatea noastră de aici. Noi vedem în domnia sa, pe lângă persoana de înaltă ținută morală și intelectuală, pe animatorul de fiecare minut a muncii fără preget și a cinstei încamate.”

În aceeași ședință, referindu-se la rolul acestui for în viața economică și social-culturală a județului, I. Pillat sublinia: „Consiliul Județean este parlamentul județului și, spre deosebire de Parlamentul țării, discuțiile cu caracter de înăsprire a situațiilor nu-și au locul”. De aceea, recomanda consilierilor ca „în Delegația Județeană să domnească cea mai frumoasă și deplină armonie și să se lucreze cu toată râvna și cu toată stăruința pentru binele și propășirea județului Dorohoi.”

În tot timpul exercitării acestei importante funcții, s-a străduit să fie cât mai obiectiv și imparțial în conducerea dezbaterilor, cerând mereu consilierilor să se ocupe cu simț de răspundere de problemele majore ale județului; împotriva consilierilor inoportuni lua atitudine hotărâtă.

Din lectura proceselor-verbale de ședințe ale Consiliului Județean, care au avut loc în anii 1934-1938, documente ce se păstrează la Direcția Județeană Botoșani a Arhivelor Naționale, rezultă că I. Pillat acorda o mare atenție problemelor organizatorice: efectuarea apelului nominal, alegerea președintelui de vârstă, verificarea titlurilor consilierilor aleși, alegerea Biroului, repartizarea membrilor pe comisii, alegerea raportorilor care formau Delegația Județeană etc. Urmărea ca

¹ Gazeta Dorohoiului, nr. 34/1925.

ordinea de zi a sesiunilor să se respecte cu strictețe, iar propunerile constructive ale consilierilor să fie onorate.

În perioada grea de după criza economică de supraproducție din 1929-1933, împreună cu dr. Valerian Petrovici, prefectul județului, a depus toată puterea de muncă, toată cinstea și devotamentul său pentru activizarea vieții economice și social-culturale din ținut, urmărind ca promisiunile electorale să nu fie numai simple vorbe de captațiune, ci exprimarea unor deziderate de program.

Pe agenda de lucru au stat – și în această perioadă – problemele privind învățământul de stat, îndrumarea agricultorilor, ocrotirea sănătății, îmbunătățirea căilor de comunicație, viața culturală etc. Astfel, cu suma de 1.250.000 lei, obținută de la Ministerul Instrucțiunii, a reușit să se dea în folosință 26 localuri de școli cu 86 săli de clasă și să înceapă lucrările la încă 52, cu 110 săli de clasă. Ca urmare, frecvența elevilor pe județ a ajuns la 86-90%, iar procentul promovărilor a crescut la 75-80%.

Pentru noul local al Grădiniței de copii din Miorcani, un Comitet al Doamnelor, condus de Maria I. Pillat – mama poetului – a donat suma de 6.550 lei, acțiune cu un ecou deosebit în tot județul Dorohoi.²

Recunoscătoare pentru ajutorul substanțial acordat școlii dorohoiene de către ministrul dr. C. Angelescu, cadrele didactice din zona Darabani l-au sărbătorit, într-un cadru festiv, pe 29 iulie 1934, la sala Teatrului din Dorohoi.³

Deoarece sătenii aveau nevoie de informații „la zi” privind cultivarea rațională a pământului, I. Pillat a dispus înființarea pe județ a 5 centre, conduse de agronomi și 11 ateliere, conduse de maiștri, pentru îndrumările practice.

I. Pillat a intervenit la forurile centrale pentru trecerea Spitalului din Dorohoi pe seama statului, construirea unui spital nou și dotarea lui cu aparatura necesară. De asemenea, a sprijinit acțiunile pentru combaterea bolilor epidemice și sociale prin înființarea de dispensare, farmacii și băi populare. A obținut însemnate investiții de la Ministerul Construcțiilor pentru îmbunătățirea căilor de comunicație din județ.

Ca președinte al Comisiei cultelor și învățământului din cadrul CI, a dotat căminele culturale cu aparate de radio, a susținut activitatea societăților cultural-științifice, artistice, sportive, apariția ziarelor și revistelor, înființarea de biblioteci publice, a invitat diferite personalități care să conferențeze la Dorohoi. O atenție deosebită a acordat revistei literare locale „Însemnări”, care avea printre colaboratori pe D. Furtună, I. Ojog, George D. Râncă, N. C. Enescu, I. Broscăuceanu, H. Țugui, Natalia Leontescu ș.a. La 21 mai 1935, Liviu Rebreanu cu soția vizitează Dorohoiul, conferențind în oraș și la Școala Normală Șendriceni despre George Coșbuc, bucurându-se de o primire deosebită.

I. Pillat a propus sesiunii Consiliului Județean din 1 aprilie 1936 trimiterea unei adrese de omagiu lui George Enescu, la Paris, „care prin opera sa Oedip a înscris în cartea de aut a lumii un nume românesc”. Marele Enescu mulțumește Consiliului prin scrisoarea din 30 aprilie 1936, cu următoarele cuvinte: „Viu mișcat de mișcarea Consiliului Județean al Dorohoiului, viu să vă exprim aici, precum și Domnilor membri ai susmenționatului Consiliu, toată recunoștința mea pentru cinstea ce mi s-a adus cu acest prilej. Urând prosperitate iubitului nostru județ, vă rog să primiți asigurarea sentimentelor mele cele mai distinse și devotate”.⁴

² *Cuvântul nostru*, nr.7-9/1934, p.24.

³ *Ibidem*, p.23.

⁴ Arhivele Naționale Botoșani, fd. Prefectura jud. Dorohoi, ds.72/1936, f.343.

Măsurile energice luate de Consiliul Județean, condus de I. Pillat, au avut urmări pozitive în toate domeniile de activitate. Într-o cuvântare din 1936, poetul remarcă: „Cu puțin timp în urmă am vizitat județul împreună cu prietenul, Mircea Străinul, care nu mai fusese pe aici de doi ani. S-a mirat grozav de schimbarea făcută numai în doi ani.”

De neuitat rămâne intervenția lui I. Pillat la Președinția Consiliului de Miniștri pentru acordarea unui ajutor populației din județ, în urma secetei din 1937, precum și sinistrărilor din Darabani, loviți de un incendiu ce a mistuit 25 case, în cea mai mare parte neasigurate.

Apreciem că, bogata activitate în domeniul administrației de stat coincide cu perioada cea mai rodnică pe tărâmul creației literare, când I. Pillat își afirmă răspicat personalitatea, fapt ce dovedește că legăturile permanente cu viața, cu oameni de rând, cu Miorcanii din apropierea Prutului au avut un puternic ecou în operele sale („Pe Argeș în sus”, „Biserica de altădată”, „Satul meu”, „Limpezimi”, „Poeme într-un vers”, „Împlinire” ș.a.).

Recunoscători față de „poetul desăvârșit și în administrație”, dorohoiinii i-au popularizat – în periodicele locale – succesele pe planul creației literare, misiunile îndeplinite peste hotare, ideile înaintate despre cultură, educație și creația artistică. Astfel, participând la Viena, în octombrie 1926, la cea de a treia adunare generală a Asociației pentru conlucrarea culturală, dorohoiinii sunt informați că distinsul nostru poet, bine cunoscut de participanții din Germania, Franța, Italia, Cehoslovacia, Polonia și alte țări, a fost ales în „Comisia pentru organizarea mișcării” și a prezidat „Comisia financiară”.⁵

Radu Gyr elogiază succesele poetului pe planul creației literare, subliniind că „poezia lui I. Pillat, păstrându-și aceeași ramă, își schimbă însă pictura sau coloritul la fiecare volum, înnoindu-se și creând aspecte noi.”⁶

Cu privire la rolul culturii, I. Pillat sublinia: „O politică culturală este singura în stare să dea o personalitate stabilă unui stat și cultura unui stat se judecă după gradul artistic la care a ajuns.” După marele poet „sentimentul estetic este o plăcere sufletească dezinteresată, care dă o îmbogățire și o lărgire spirituală, căci frumosul nu poate decât să ne înalțe și să ne purifice. De aici, puterea socială a artei și faptul că ea este un instrument de educație socială de prim ordin”.

I. Pillat era împotriva vulgarizării artei, susținând că „numai arta veritabilă purifică și înobilează”. Poetul aprecia rolul școlii în realizarea educației artistice prin predarea muzicii, desenului, educației fizice și altor discipline, insistând pe necesitatea îngrijirii tehnice și ilustrative a cărților, decorarea claselor, a localurilor de școli, îngrijirea grădinilor și organizarea excursiilor. „Dacă nu se dezvoltă o educație artistică propriu-zisă și nici nu se formează o atmosferă estetică în opinia publică, nu poate fi vorba de o creație artistică.” De aceea, pentru educația artistică în general, I. Pillat recomandă ca mijloace: păstrarea înfățișării originale a pământului nostru, a monumentelor naturale, îngrijirea străzilor, piețelor, caselor, grădinilor, monumentelor în orașe și păstrarea elementelor tradiționale de arhitectură, mobilier, instrumente casnice, port național – la sate. De asemenea, arăta contribuția deosebită a teatrului, cinematografului, muzeelor și expozițiilor în educația populației de la orașe și sate.

⁵ *Gazeta Doroholului*, nr.33/1926.

⁶ *Ibidem*, nr.4/1928.

Interesantă este și ideea că, educația estetică, în general, nu exclude interesul estetic al populațiilor minoritare. „Avem multe de învățat de la organizarea estetică a minoritarilor. Respectarea artei lor proprii, ca și a culturii lor, să o avem cu sfințenie.”⁷

Considerăm că ideile despre cultură, educație și creație artistică ale lui I. I. Pillat de acum 70 de ani sunt valabile și azi, impunându-se valorificarea lor de către factorii în drept.

Aprecieri elogioase întâlnim, în presa locală și la adresa pictoriței Maria I. I. Pillat, soția poetului, care și-a expus lucrările sale la Paris, în martie 1928. Ziarul „Figaro”, din 19 aprilie 1928, reproducând „Portretul unei țărance” menționa: „Prin strălucirea coloritului, prin preciziunea desenului, prin fericita dispozițiune a umbrelor, florile, portretele, peisajele Doamnei Pillat dovedesc talentul de excepțional al acestei artiste ale cărei opere merită să fie îndelung admirate”⁸.

Ca semn de adâncă recunoștință pentru bogata sa activitate social-culturală pe meleagurile Dorohoiului, intelectualii din Bivol și Păltiniș, comune din apropierea Miorcanilor, au atribuit numele de „I. I. Pillat” Cercului cultural. La telegrama trimisă cu acest prilej, I. Pillat a răspuns astfel: „Mulțumesc din suflet pentru mărire și cinste, asigurând că voi sprijini frumoasa operă culturală”⁹.

După 1989, în fața Palatului Culturii din Dorohoi s-a dezvelit un bust al poetului, care să amintească generațiilor viitoare despre bogata activitate desfășurată de acesta ca parlamentar și președinte al Consiliului Județean, în perioada 1922-1938, gest onorabil al organelor județene și municipale ale administrației de stat.

Prezenta comunicare constituie un omagiu adus OMULUI și Poetului, care prin capodoperele sale a căutat să ducă mai departe zvonul fermecător al unei poezii pornite din țarinele bogate ale Miorcanilor, peste coamele Carpaților, până la molcomele ape ale Argeșului sclipitor de soare.

⁷ *Gazeta Dorohoiului*, nr.8/1928.

⁸ *Ibidem*, 5 mai 1928.

⁹ *Ibidem*, nr.49/4.II.1928, p.2.